

Rumtid i fåglarnas liv

Trots kvantteorin är Här och Nu strikt sammanlänkade i vår fysiska makro-värld. Livet handlar i mångt och mycket om att ta sig från ett Här och Nu till nästa på bästa möjliga sätt. I fem exempel baserade på fakta om sädgäss och storspovar tänker jag belysa hur detta ter sig i fåglarnas liv.

För att kunna fatta evidensbaserade beslut om skydd och förvaltning av taigasädgäss krävs att vi vet när och var man ska räkna deras antal. Data från sändare-försedda gäss har visat att traditionella "gåsräkningar" regelbundet kollar på fel ställe och vid fel tidpunkt. Vi behöver därför bättre beslutsunderlag.

För att klara sin överlevnad och fortplantning behöver sädgäss schemalägga sina rörelser på lämpligt sätt. Genom en flerårig jämförelse av förflyttningar hos sädgäss från Västerbottens inland och Nord-Trøndelag visar jag att dessa gäss följer tydliga, fast olika mönster, som dessutom varierar något mellan åren. En del av denna variation är relativt lätt att tolka medan annat utgör helt nya forskningsuppslag.

Sädgässen bär, förutom genetiska koder, på minnen från dåtiden. Dessa erfarenheter kan vara personliga, familjevisa eller sociala (kulturella). Hur långt tillbaka sträcker sig dessa minnen? Genom att jämföra halsringobservationer från tundrasädgäss märkta på Varanger-halvön med SGU:s kartor över forntida kustlinjer spekulerar jag kring möjligheten att det sociala minnet sträcker sig tio tusen år tillbaka i tiden.

Mycket kortsiktiga är däremot de val ruvande storspovar måste göra när de hotas av en annalkande predator. Hur väger de skyddet av sina ägg mot risken att bli dödat? Ett fältexperiment visade att de ruvande storspovar som lät inkräftaren komma "lagom nära" (c. 30-70 m) lyckades bättre med sin häckning än de som satt envist kvar eller flydde på långt håll.

Avslutningsvis filosoferar jag kring frågan om hur storspovar som tvingas ruva sina ägg timme efter timme (totalt i cirka 29 dygn) upplever tidens gång. Detta mot bakgrunden av att yttrycket "Det **är** ju så tråkigt!" hörs allt oftare, inte minst i pedagogiska sammanhang. Jag väcker därför frågan om inte fostran och utbildning som i hög grad bygger på snabba belöningar bidrar till att allt mer i livet upplevs som just "*Boring!*" Jag vill gärna tro att storspovar har genomskådat detta och hanterar "Slow-Life" på ett smart sätt.